

SERBAREA SEMINARULUI DIN BUCURESCI IN PIUA DE 30 IANUARIE 1888

59592

Doct

DISERTAȚIUNEA

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ

No 2957

DOMNULUI PROFESOR

CONSTANTIN ERBICEANU

—*—

DESPRE VIAȚA ȘI ACTIVITATEA

MITROPOLITULUI VENIAMIN COSTACHE

CA

MITROPOLIT AL MOLDOVEI

BUCURESCI

—

IMPRIMERIA STATULUI, BULEVARDUL INDEPENDENȚEI

1888

SERDAREA SEMINARULUI DIN BUCURESCI IN ZIUA DE 30 IANUARIE 1888

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICA

DISERTAȚIUNEA

№ 2957

DOMNULUI PROFESOR

CONSTANTIN ERBICEANU

—*—
DESPRE VIAȚA ȘI ACTIVITATEA

MITROPOLITULUI VENIAMIN COSTĂCHE

CA

MITROPOLIT AL MOLDOVEI

133845

BUCURESCI

IMPRIMERIA STATULUI, BULEVARDUL INDEPENDENȚEI

1888

SERBAREA

SEMINARULUI DIN BUCURESCI

IN ZIUA DE 30 IANUARIE 1888

Seminariul central din Bucuresci, a serbat in anul acesta 1888 ca in toti anii, in ziua de 30 Ianuarie, pe patronii ei, pe cei Trei-Ierarchi ai lumii crestine, mari doctori si dascali ai bisericeii, pe Sfinții Vasile-cel-Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură-de-Aur.

Serviciul divin a fost oficiat de rectorele Seminarului, P. S. S. Arhiepiscopul Dionisie Craioveanu, in biserica S-tei Ecaterina, cu tota pompa ceruta de ritul nostru. Au asistat la sfanta leturgie D. Ministru de culte și instructiune publica, Dim. A. Sturdza, P. S. S. Inocentiu Ploesceanu, vicarul S-tei Mitropolii, represintand pe I. P. S. S. Mitropolitul Primat al Romaniei, P. S. S. Arhiepiscopul Timus Pitesceanu, decanul facultatei de teologie, D. profesor Cratunescu, membru in consiliul superior de instructie, D-nii profesori ai Facultatei de teologie, D. Vilner, deputat, D. doctor Alexandru Vitzu, inspectorul general al scolilor, directorul liceului S-tu Sava, D. Herescu, corpul profesoral al Seminarului și alte persoane.

I. P. S. S. Mitropolitul Primat fiind bolnav, nu a putut asista la acesta serbare.

Dupe serviciul divin, s'a deschis solemnitatea in sala Seminarului prin următorul discurs al P. S. S. directorului:

*Domnule ministru,
Prea sfinți,
Onor. adunare,*

Mare, solemn și sfânt este scopul, pentru care ne-am adunat astăzi în sala acestui institut. Ziua de astăzi ne dă amintire de patronii acestui Seminar, marii arhieriei și Sfinți ai bisericii: *Vasile-cel-Mare, Grigorie cuvântătorul de Dumnezeu și Ioan Gură-de-Aur*, cari cu învățăturile, abnegațiunea și devotamentul lor pentru biserică și păstoriți, nu putem să'i numim de cât focarele bisericii ortodoxe, adevărații dascăli ai bisericii; ei au dat învățături creștinești, corespunzătoare, atât cu trecutul, cât și cu viitorul; ast-fel cu învățăturile lor sunt adevăratul spirit evangelic al Mântuitorului Domnul nostru Isus Christos; putem dice, isvóre nescate pentru biserică creștină. Acești mari arhieriei ai bisericii au apărat creștinismul contra fortunelor și a gónelor, ce veneau asupra păstoriților lor și a bisericii creștine, din partea rău-voitorilor. Aceștia, pentru amintirea jertfirei ce a făcut Domnul nostru Isus Christos Mântuitorul lumii, au dat o direcțiune și o sistemă în biserică creștină pentru serviciul divin, prin care se reamintesc mórtea și învieea Domnului nostru Isus Christos, și din care se sfințesc toți credincioșii.

Nemerit a fost, și foarte nemerit, că acești sfinți și mari arhieriei s'au luat de patroni ai Seminariei, tocmai corespunzător cu destinațiunea lor, fiind-că Seminariele sunt menite de a da bisericii și țerei române tinerii formați pentru a fi adevărați preoți de altar și cu sentimente naționale.

Nu numai de dorit, dar este absolut necesar, că acești tineri devenind preoți să nu fie de meserie, să nu considere preoția ca un mijloc de exploatare materială, ci să aibă mai întâiu cunoscința de Sfânta Sfințelor, conducând pe păstoriții lor pe calea evangelică și națională, dându-le pururea probe de moralitate și virtute creștinească, și numai ast-fel urmând, vor fi demni de cuvintele sfintei Evanghelii, unde se dice: *Cântați mai întâiu împărăția cerurilor, și apoi toate se vor adăoge voue*, de unde rezultă

că nimeni din noi să nu ne induoim urmând ast-fel, „că *vrednic este lucrătorul de plata sa*”, și chiar Psalmistul mai asigură zicând: *că nu am vedut pe dreptul părăsit nici sămânța lui cerând pâine*.

Mi voiți permite să dic, că ușor dice un preot că este preot, ușor dice un arhierieș că este arhierieș; dar ôre când expimăm aceste numiri, fiind cu mâna pe inimă și pe conștiință, reflectând cătuși de puțin la valoarea lor internă, nu ar trebui să ne surprindă un respect extraordinar, o tremurare! o jale! și chiar un plâns? amintindu-ne, că sângele și corpul Domnului nostru Isus Christos, Rescumpărătorul lumii, este încredințat nouă, amintindu-ne că suntem executori ai învățăturilor acestor mari arhieriei, patronii de ași ai Seminarului, amintindu-ne că suntem următori ai Apostolilor, cari prin lipsă, abnegațiune și persecuții de la adversari, au lășit cu mare succes preceptele Mântuitorului nostru, Domnul nostru Isus Christos.

Acești sunt temelii ale religiunii creștine, și cine va putea pune altă temelie afară de cea pusă de Domnul nostru Isus Christos? precum însuși sfânta Evangelie de astăzi adevăresce acesta zicând: *cerul și pământul vor trece, iar cuvintele mele nu vor trece*.

Dacă am șis că pe Preoți și pe noi Archiereii, servitori ai altarului, să ne surprindă un respect extraordinar, o tremurare, o jale și un plâns chiar, drept am șis și așa este: căci menirea noastră este cu totul diferită de a mirenilor și a păstoriților noștri; căci de la noi se reclamă de Biserică și Națiune să fim model de abnegațiune, de virtuți creștinești, sentimente naționale și în plus marea conștiință de sfânta șintelor. În fine de la noi se cere să fim un deposit de moralitate pentru a putea da cu prisos fiilor poporului român, spre a deveni buni creștini, buni patrioți și buni cetățeni, și arătându-le pururea că împărăția lui Dumnezeu este *dreptatea, pacea și bucuria în Duhul Sfânt*. Cred că dacă în totă viața noastră am învăța și urma pe calea evangelică, numai în cât-va ne-am putea apropia de idealul ce-l urmăresce Biserica și Națiunea, și ca dovadă voiți cita purtarea unuia dintre marii dascăli ai Bisericii și patroni ai Seminarului, *Ioan Gură-de-Aur*, care întru atât respecta darul preoției și întru atât era convins de marea lui sfințenie, ast-fel că la început a refusat să

primescă preoția. Față cu acesta, cred că nu cursul unui seminariu întreg, ci totă viața va trebui chematul la preoție să 'și-o sacrifice, pentru practicarea virtuților creștinești. Ca dovadă voiți cita bărbați din legea veche, cari au îndeplinit cu sfințenie prescripțiunile legii vechi și care nu era de cât o umbră, o închipuire a legii noi, și anume: Noe, bărbat drept, 100 de ani a lucrat la facerea corăbiei, ca să pôta scăpa cu toți ai săi.

Dar ôre candidatul la preoție va putea intra în sânta sfințelor fie cum va fi? Moise a făcut chivotul legii din lemn tare și sănătos și 'l-a îmbrăcat în aurul cel mai curat, pentru ca să pună în el tablele legii; apoi ôre candidații la preoție vor putea să primescă pe dătătorul legii și izvorul vieții, fie ori cum vor fi? Solomon, cel mai înțelept dintre bărbații lui Israel, 8 ani a zidit la pompoasă Biserică, întru cinstea Domnului, și 8 zile întregi a serbat sfințirea.

Dar ôre candidatului la preoție i se va putea încredința cu ușurință corpul și sângele Mântuitorului lumii? — Despre care avem să ne dăm în viața eternă sêmă, și toate cele săvârșite de preoție, în legea nouă, sunt o realitate, prin mórtea și învierea *Domnului nostru Isus Christos*.

Cu toate acestea, să nu ne descuragiăm și să ne punem pe lucru cu devotament, și să ne sacrificăm chiar, cât se pôte de mult ca omenire, ca să dăm bunî preoți, bunî cetățeni și bunî români, și să ne mai aducem aminte și de dulcele, sântele și prietinoșele cuvinte a Domnului nostru Isus Christos „*veniți toți cei însărăciți și osteniți și eu vă voi odihni pe voi.*” — Să nu ne descuragiăm încă, ci să fim convinși și veseli chiar, că ni se va putea realiza această dorință și sânt scop, prin marele devotament și protecțiune părintescă, ce 'și dă *I. P. S. S. Mitropolitul Primat Iosif Gheorghian*.

Prin marele devotament, prin marele sentimente creștinesci, basate numai pe adevăr și dreptate, de care este inspirat *D. Dimitrie Sturdza*, Ministrul bisericei și al scôlei — dovadă, că în inima și sufletul său lucrăză cuvântul lui Dumnezeu; căci de la venirea D-sale la acest minister, a fost și este neobosit pentru ridicarea Bisericei și a Scôlei. — Dar dacă am dice, că n'a făcut de cât aceea ce a trebuit să facă? Da. Așa este. — Dar puținî sunt, că fac acei ce trebuie să facă.

Venirea D-lui Sturdza la acest minister este neștersă din inimile celor de bine.

Ceea ce vă adresez, D-le ministru, adevărate și drepte sunt; căci și *veselia adevăratei conștiinți*, precum dice însuși apostolul Pavel: *„că lauda omului bun este mărturia conștiinței și a faptelor sale.“* Și în alt loc dice: *„aiți bună conștiință și rei arca tot-d'-a-una veselie adevărată.“* Buna conștiință suportă și învinge toate hulele provenite de la cei mici la suflet și în mișlocul acestora este plin de veselie.

Apoi, D-le ministru, tocmai această eminentă calitate o aveți, sădită în inima și sufletul D-văstră.

Singur esci, ceea ce esci, pentru Școlă și Biserică. — Nu esci mai vesel fiind laudat, de către cei de bine, nici mai întristat, fiind hulit, de cei mici la suflet.

Iată un adevărat Ministru al Bisericei și al Școlei.

Iată un luptător pentru două focare sacre (biserica și școla), cari sunt germenile națiunii române.

Mergeți înainte, D-le Ministru, căci aveți un tezaur neprețuit, care nu'l strică, *nici molia, nici rugina.* — *„Veselia conștiinței“*. — Mergeți fără să țineți compt de aceia pe cari sfânta Evanghelie îi aseamănă cu sămânța cădută în petriș, etc.

Noi n'avem de cât să mulțumim călduros evlaviosului, scumpului, bravului și neprețuitului nostru Rege care este neadormit pentru prosperarea patriei Sale.

N'avem de cât să mulțumim guvernului Majestăței Sale și în special marelui bărbat de Stat, marelui patriot I. C. Brătianu, care iubindu'și țera adevărat creștinesce și național, a încredințat Biserica și Școla D-văstre.

Termin, anunțând cu plăcere și mulțumire sufletescă, că cu această ocaziune solemnă, D. Costache Erbiceanu, profesorul de la acest seminar, prin o disertațiune, va arăta viața nemuritorului Mitropolit Veniamin.

Trăiască bravul nostru Rege Carol I!

Trăiască M. S. Regina!

Trăiască I. P. S. S. Mitropolitul Primat Iosif Gheorghian!

Trăiască guvernul Majestăței Sale!

Dupe acest discurs D. Ministru a rostit următoarele cuvinte :

Prea sfinte părinte,

Este o adevărată bucurie sufletescă pentru orî care bun creștin de a asista la serbări religioase, căci ele ne înalță de la cele pămîntesci la cele ceresci, de la cele trecătoare și temporare la cele ne-strămutate și vecinice.

Ați arătat cu drept cuvînt pe sfinții Trei-Ierarchi, Vasile-cel-Mare, Grigorie-Cuvîntătorul-de-Dumnezeu și Ioan-Gură-de-Aur, că trei mari învățători ai creștinătății, ca trei mari păstori ai bisericei, și bine a'ți invocat ca ocrotitori ai acestei scole a clerului pe acești sfinți bărbați, cari prin viața și scrierile lor au încălzit și au luminat sufletele contimporanilor lor și a posterității.

Așteptăm toți cu evlavie să auzim cuvîntarea D-lui profesor Erbiceanu despre un alt bărbat sfânt, cu deosebire scump inimelor noastre, fiind că e eșit din viața poporului nostru,—așteptăm, ȳic, cu evlavie să auzim cuvîntarea despre Mitropolitul Moldovei Veniamin Costache.

Nu putea D. Erbiceanu să alégă pentru acéstă serbare un subiect mai nemerit ca imaginea aceluî bărbat, care este una din figurile cele mari ale bisericei și ale națiunei noastre.

De ce însă amintirea Mitropolitului Veniamin e incongiurată de atâta venerațiune? Răspunsul e foarte scurt: pentru că el era un adevărat preot al altarului dumnezeesc, un preot în tótă puterea cuvîntului.

Preotul este conducătorul nostru sufletesc. Ţelul spre care el ne conduce este ţelul însuși a vieței noastre, — adică de a trăi ast-fel în viața cea trecătoare de pe acest pămînt, ca să ne facem vrednici de viața cea vecinică, promisă celor drepti.

Pentru a ne putea conduce spre acest ţel, preotul însuși trebuie să strălucescă prin virtuțile evangelice, cari, practicate cu credință și cu convincțiune, ridică pe om, născut în păcate, spre perfecțiunea cea cerescă.

Și la preot datoria merge înainte de tóte, ba datoria e chiar mai înteiú legată de misiunea lui de cât în orî-care altă treaptă socială.

Acéstă datorie a unui preot este curățenia vieței lui proprii.

Cine învață pe altul curățenia sufletescă, trebuie singur să fie curat și la trup și la suflet.

Din această curățenie a sufletului decurge o altă calitate, aceea a bunătăței și a blândetei, căci bunurile morale curg abundent și lesne din sorgința lor cea limpede și puternică. Mare e calitatea de a fi bun și blând pentru un preot; căci cine e chemat a deslega pe altul de păcate în numele și prin puterea Dumnezeuului celui viu, acela trebuie să practice într'un mod larg porunca evangelică, de a erta de șapte-zeci de ori câte șapte-zeci, păcatele aprópelui său. Zavistia și ura, pasiunea și răsbunarea, mândria și rapacitatea trebuie să fie isgonite cu desăvârșire din inima unei preot, căci numai atunci el va avea acea putere, d'inaintea căreia se va pleca inima cea mai impetrită.

Dacă pe lângă acestea preotul e un neobosit lucrător în via Domnului, pacinic și prevădător la muncă, atunci se află așezat cu temeinicie fundamentul, pe care se ridică întréga vieță și activitate a preotului, căci atunci întréga lui ființă e dominată de frica lui Dumnezeu, care pentru oricare om, dar mai ales pentru un creștin, este un izvor nesecat de bunătăți.

Aceste tóte însă duc pe preot mai departe, la ultima lui perfecționare. Acesta consistă în predicarea cu căldură a cuvintului și învățătorei Domnului, pentru a îmbărbăta și a întări pe creștinii în fapte bune. Și fiind că faptele cele bune se adresază tot-d'a-una către aprópele nostru, în cercurile mai restrânse ale familiei și în cereul mai larg al Statului, de aceea a preotului, pe lângă predicarea apostolică, trebuie să fie în familie un exemplu de iubire și de bună-voință, în Stat un exemplu de patriot luminat și devotat.

Nu póte deci fi preot adevărat — adică apostol al Domnului și Mântuitorului nostru Isus Christos — de cât acela, care duce o vieță neprihănită, care iubesc pe aprópele său, căruia 'i este frică de Dumnezeu, care muncesc mult și bine în ogorul sufletelor omenesci, care predică cu căldură și cu dragoste cuvintul Domnului, și care fapt trece fără abatere dupe densusul în familie și în Stat.

De aceea venerăm noi și va venera posteritatea memoria Mitropolitului Veniamin, fiind-că el poseđa în fórté mare grad tóte aceste însușiri și virtuți ale unui adevărat preot. El va fi tot-

d'a-una invocat ca un exemplu demn de imitat pentru toți și toate timpurile.

Fie ca tinerimea, care ese din Seminariii, să îmbrățișeze marea lui figură cu căldură. Spre această țintă trebuie să conducă Seminariile pe scolarii, ce i se încredințază.

Să nu se uite mai ales un lucru de căpeterie, că Mitropolitul Veniamin ast-fel strălucea în patria lui ca preot, în cât întreaga creștinătate ortodoxă 'l privea pe el, ca pe cel întâi Episcop al ei, prin darurile și faptele lui sufletesci și bisericesci, în cât lumea ortodoxă venea din toate părțile ca să vadă cu ce credință, cu ce evlavie, cu ce frumusețe el servea la altarul lui Dumnezeu,

Și astăzi, dupe aproape jumătate secol, trebuie să dorim ferbinte și puternic, ca clerul nostru să se înalțe la acea treptă pe care sta Mitropolitul Veniamin, pentru ca el, clerul, să fie lumina țerei, lumina creștinătății ortodoxe, spre care inimile tutulora se întorc cu drag și cu iubire, cu încredere și cu venerațiune.

Astăzi lucrul e mai ușor de cât în acele timpuri grele în cari a trăit și a lucrat Mitropolitul Veniamin. Astăzi țera noastră este o țară liberă, care nu cunoște alte legi de cât ale ei proprii, care nu cunoște alt stăpân peste dânsa de cât pe Dumnezeu cel A-Tot-Puternic. Astăzi poporul trăescă și se desvoltă în pace sub domina unui Rege pios și înțelept, a căruia gândire și cugetare este continuu ațintită spre mărirea Regatului și a Bisericeii.

De aceea se și cuvine să aducem laudă lui Dumnezeu și să strigăm din totă inima:

Să trăiască M. M. L. L. Regele și Regina!

Dupe acestea, D. profesor Constantin Erbiceanu citi urmatorea disertație:

VIATA ȘI ACTIVITATEA

MITROPOLITULUI VENIAMIN

CA MITROPOLIT AL MOLDOVEI

Onoratul consiliu scolar al acestui Seminariu 'mă-a făcut distinsa onóre de a'l represinta în această zi, patronul Seminariei —

Sfinții Trei Ierarhi—spre a ospăta onorata adunare cu o hrană sufletescă, în conformitate cu menirea acestei serbări. Subiectul ce 'mî-am ales, pe care 'l voi expune celor presinți la acest ospăt sîrbătoresc, este *vieța și activitatea Mitropolitului Veniamin Costache, ca Mitropolit al Moldovei, de la 1803—1842*. În speranță că voi satisface așteptarea confracților mei, rog atît pe onorata adunare cît și pe colegii mei a'mi erta lipsurile și insuficiența fără voia mea ar întîlni în expunerea acestui subiect de conținutul Bi ericesc și național, și care se lîgă de apröpe în töte faptele petrecute în acéstă jumătate de secol apröpe.

Pentru a aminti în scurt cursul vieței Mitropolitului Veniamin înainte de a se sui pe tronul archipăstoresc al Mitropoliei Moldovei, voi citi o notiță scrisă de el însuși. Cu modul acesta onorata adunare va putea ținea firul vieței sale întreg în memorie. Ea glăsuesce ast-fel :

„Smeritul tîlmăcitor cîrței acesteia s'a născut în luna lui „Decembre a anului 1768, din născători bine-cinstitori de Dum-
„nedeu : Grigorie Costachi, ce se poreclea Negel, și din Maria
„Canta, trupesce, iar duhovnicesce din sântul Botez în și înteu
„Ianuarie a anului 1769 de Elena Costachi primit; iar la anul 1784
„a fost îmbrăcat în shima monahicescă în sânta episcopie a Hu-
„șului și hirotonit diacon de prea sfințitul episcopul ei Iacov, iar
„la 1788, dupe ce mai 'nainte a fost tras la sânta Mitropolie a
„Moldovei de prea sfințitul Mitropolit Leon, s'a hirotonisit iero-
„monah. Deci la 1789, Martie, s'a rënduit egumen la monastirea
„sântului Spiridon din Iași. Apoi la 1792, Iunie 27, s'a hiro-
„tonisit episcop Hușului de starețul sêu, acelaș Iacov, proviva-
„sindu-se Prea sînția sa la scaunul Mitropoliei. Iar la 1796,
„Iunie 1, s'a provivasit la Episcopia Romanului de acelaș Mi-
„tropolit, și la 1803, Martie 15, 'l-a diadohisit, dupe trecerea
„sa din viața acésta, trecënd la scaunul Mitropoliei Moldovei.”

Până la acéstă dată 1803, Martie 15, activitatea Mitropolitului Veniamin s'a desfășurat mai mult în fapte de misericordie și în lucrări de administrație canonică, de îmbunătățiri locale pe la locașurile sfinte, pentru că sfera sa era restrănsă prin demnitatea

Notă. Acéstă notiță autografă mi s'a comunicat de venerabilul D. Sandu Dudescu din Iași.

sa de episcop eparhiot. (Consultă Cronica Huşului şi a Romanului de Prea Sfinţitul Melhisedec, Episcop de Roman.)

Maî observăm că până la această epocă n'avem nimic de înregistrat din viaţa sa literară, precum nici din vederile sale largi şi naţionale, religioase şi politice.

Era de 35 de ani când s'a rădicat pe scaunul mitropoliei Moldovei, a avut predecesori pe Varlaam, Dositei, Iacobi; de şi ténér, dar setos de a bine-face, râvnitor neobosit de a îndrepta lipsurile şi nevoile bisericeii, bântuită pe de o parte de ingerinţi străine, lovită pe de alta prin împregiurările tragice ale anilor trecuţi, maî ales de la 1770—1803, când pământul Românilor a fost teatrul atâtor resbele distrugătoare, ceea ce a făcut o stagnare în desvoltare, o destrăbălare în moravuri şi o stare de jale la noi în Societate şi Biserică. În aceste timpuri de grea cumpănă, unde aproape totul lipsea şi totul era de făcut maî ca din nou, Mitropolitul Veniamin ia toiagul arhipăstoresc în mână, tinde mânele sale cu umilinţă spre cer, şi, tare în speranţa că 'l va lumina şi ajuta Dumnezeu la greutăţi şi primejdii, conduce cu cea maî mare înţelepciune, răbdare şi blândete, timp aproape de 40 de ani, turma sa spirituală către păşuni mănóse şi priincióse, sfátuind, îndemnând; suferind tóte neajunsurile personale ale confrăţilor săi. Primea apoi şi asculta cu tótă atenţia sfaturile şi propunerile tuturilor în binele Patriei. Cu venirea sa la cârma navei lui Christos, ca un ghibaciú conducător, trece adesea barca Religioasă, *şi prin ea pe cea Naţională*, printre Sila şi Caribda, prin furtuni înspăimântătoare, printre stânci nevédute şi prin valuri nesfârşite, şi o mână, cu încredere în Dumnezeu, spre ţermul dorit de sufletul său. Ca un brav soldat al lui Christos a persistat nestrămutat la postul său, opunându-se cu amórea evanghelică ameninţărilor străine şi intrigelor politice. În mişlocul neliniştei vremilor el cugeta ziua şi nóptea de a afla mişlocé nimerite pentru a tređi neamul său din amorţirea, provenită din oboséla şi sdruncinul atâtor decimii de ani. Lucra spre a 'l redeştepta şi a 'l chema la viaţa naţională prin Biserică spre a 'l vedea alături cu popórele civilisate. Sufletul său nobil şi creştin ardea vecinic de dorul de a vedea pe patrioţi şi Patria sa în fericire şi înflorire. De aceea de la început, fără nici un preget, punea piept curagios orî-cuí ar fi voit, străin sau pământean, de a opri mersul spre desvoltare

a iubitei sale Patrii. Când puterile sale nu i ajungeau de a se impotrivi rului, plânsul său, sdrobirea inimei sale, indiușea chiar inimele cele mai impetrite, — însuși ale vrăjmașilor săi. In totă durata arhipăstoriei sale 'l găsim *Centrul* în giurul căruia se grupau toate elementele active ale timpului său, boerii țerei, literații timpului, artiștii, profesorii și chiar poporul de jos, sărăcimea. El era sórele care 'i încâldea, el arborele tufos sub care se adăposteau, el fructul delicios din care toți gustaū, el bucuria, el alinarea tutulor compatrioților. Avea farmecul de a atrage și a pleca spre iubirea către sine chiar și pe inamicii săi. Dupe cum magnetul atrage elementele simile la sine, așa și el pe păstoriții săi prin vocea sa blândă, prin înfățișarea sa plină de umilință creștină, prin simțul său integru, sincer și leal de care se atrăgea tot cel ce venea în contact cu el. *Era păstorul cel bun ce scia a 'și pune sufletul său pentru oi și 'i cunoseca glasul lui; nu era năimit a căruia voce să nu o cunoscă oile și să fugă!.....*

Maî mare și mai evagelic păstor n'a avut neamul românesc; asemenea bun patriot și cu durere de neamul și vatra strămoșescă n'a avut mulți țera noastră; mai zelos apărător al legii ortodoxe și al tradiției bisericesci n'a avut de mult biserica întrégă a Răsăritului. Pentru el *Biserica și Patrie* compunea un singur cuvânt, când pronunța pe unul avea în minte și pe cel-alt.

Dar să venim la fapte. Ele ni 'l vor descrie cu o exactitate pozitivă și ne vor da putință de a aprecia cantitatea și calitatea faptelor sale.

Cel întâiū fapt ce 'l săvêrșese dupe suirea sa pe tronul arhipăstoral este înființarea de scolî românesci, ca contra pond scélor curat grecesci și din cari nu profitaū atât de mult fiii Românilor în desvoltarea simțului originiei neamului lor. Limba românescă se considera pe atunci ca ceva necivilizat, proprie numai pentru țeranî; iar în casele și salónele boerilor nu se audea pe acele timpuri de cât grecesce și franțuzesce. Mitropolitul Veniamin, îndemnă pe boerii din *Obicinuța Obșteasca Adunare*, de a cere de la Domnitor înființarea de mai multe scolî române, cari primind voioși propunerea Mitropolitului, fac anafora către Vodă și o presintă cu toții în corpore; iar Domnul țerei, Constantin Moruzi, o confirmă și dă și un hrisov la 1803, Maiū în 24, în care se citesc dispozițiunile următoare, privitoare la scolî:

1) Pentru administrarea averei și conducerea morală a școlilor se institue o *Eforie* independentă, compusă din Mitropolitul țării ca președinte și trei boeri mari ai țării.

2) Pe lângă școla de moldovenesce și elinesce din Iași, se mai înființază, de o cam dată, încă alte șese școle române prin județe, și anume: la Focșani, Galați, Bêrlad, Chișinău, Roman și Huși.

3) Școlile sunt deschise de o potrivă și pământenilor și străinilor, și sêracilor și bogaților. Pentru copii săraci se înființază 50 de burse.

4) Pe lângă veniturile, ce dupe obicei se strângeau numai de la preoți și diaconi pentru școle, (câte 4 lei pe an), se mai prelevă din visteria țării o sumă însemnată, cu o anume destinațiune pentru școle.

A doua faptă și mai măreță încă este înființarea seminarului în monastirea Socola, și care pentru respectul ce 'i datoresce 'i pörtă numele de *Seminariul Veniamin*, și 'l va purta cât românism pe pământ va via! (1).

(1) Iată episodul înființării seminarului din monastirea Socola extras din jurnalul *Fbe pentru minte, inimă și literatură* din 1848 (trăsuri din viața Mitropolitului Veniamin):

„Câți-va boeri se scandalisază foarte pentru rădicarea în ranguri nobilitare a duoi fii de popi, cari cu propriile mișlôce ale Mitropolitului Veniamin primesc o educațiune sistematică în Universitățile străine. La o audiență ôre-care, negreșit până a nu se face seminarul, între Veniamin și unii din acei boeri avu loc următorul dialog:

— Nu cum-va Inalt Prea Sfințite așlăuit că sunteți mlădița anticeii familii Boldur care a dat atâția eroi Moldovei?... șișeră boerii.

— Din contra, boerilor, răspunse Mitropolitul, în memoria mea stău întipărite numele tutulor eroilor, cari, cu arma în mână, au apêrat elironomia noastră, și de aceea am milă și respect către toți rêdeșii și mazilii, către toate treptele de jos, pentru că numai prin vinele lor curge sângele bravilor moldoveni, când, dupe cum scim, acei pușini din clasa noastră cari nu sunt cu totul străini prin necurmata cuserii cu veneticii, totuși au perdut originalitatea lor.

— Cu toate acestea, Inalt Prea Sfințite Părinte, aveți datoria să sprijiniți clasa noastră și să nu întindeți mână de ajutor „ciocoilor“ ca să se urce pe ruinele fiilor noștri; căci numai singurâ aristocrația a ținut și ține existența Moldovei, aristocrație al căruî cap și părinte sunteți însuși Prea Sfinția Vöstră.

— Chemarea mea, fraților, este să fii părinte tutorora, și mai cu semă

Spre a-și ținea cuvântul dat către boeri, de a înființa o școală clericală, Mitropolitul Veniamin, nu perde timp, se duce curând la Vodă Constantin Moruzi, 'i comunică planul său și cere prin anafora a i se slobozi un hrisov prin care să se vestescă în țeră deschiderea cursurilor acestei înteiu școlii românesce clericale, în monastirea Socola, ce până atunci era monastire de maici. Lucrul se și termină.

La 1804, în luna Octombree, se dă hrisovul domnesc și cursurile se și deschid în aceeași toamnă. 2) Neuitatul Gh. Asachi, ȓice: „Drept aceea el a întemeiat, la 1804, cel înteiu Seminar la Socola, în apropierea Iașului, în care se trada (preda) înteia dată gramatica română și alte cunoscinți ce se socoteau trebuitoré pentru epanghelma de parohi“. (Veȓi Gh. Asachi chestia invetăturêi publice, pag. 9).

Lasă veniturile monastirei pentru întretinerea școlêi, obligă

a vȓduvelor, a sârcailor și a orfanilor. Și în pȓrerea mea este o nebulie să mai păstrăm fumuri aristocratice. E ridicol a se găsi, în o țeră mică ca a noastră, pretenții mari ca ale D-vostre; și apoi, rămân vorba între noi, scim cu toȓi până la ce grad aristocrația acêsta fantastică a sprijinit sistema Patriei..... D-vostre însă boerilor, prin o purtare morală, de care aveți mare lipsă, sunteți în stare a vȓ sprijini fiii ca să nu cađă din clasa lor; dar cu totă opunerea nu veți isbuti nici o-dată a pune stavilă meritului ca să nu se urce în linia unde vȓ găsiți D-vostre. Și în sfârșit cari sunt ciocoii căroră ȓiceți că le-am întins mână de ajutor?

— Cel duoi fii ai protopopesei. „

— Pe dȓnșii boerilor 'i-au înaintat meritul lor, educația și invetătura lor.

— Inșă P. S. Pȓrinte, ați făcut chiar și o nedreptate celor-alți fii de popă, îndemânând educația numai acestor duoi tineri.

— Aicea aveți cuvânt, răspunse Mitropolitul, și ca să 'mi îndrept greșala făȓduiesc că în câte-va zile voi înființa o seminarie pentru educația tuturor fiilor de popă din țeră.

(2) Până la data acestui hrisov, monastirea Socola, înființată de flica Domnitorului Alexandru Lăpușneanu, Ruxandra, era monastire de maici, pe care Mitropolitul Veniamin o desființeză, trȓmițând maicele la Agapia. Apoi și monastirea Agapia era de călugări, și tot Mitropolitul Veniamin o preface în monastire de maici. Averile, moșiele și alte venituri ale monastirei Socola le afierosese Mitropolitul Veniamin, de la acêstă dată, numai pentru școlă. (Veȓi Revista teologică, anul II, pag. 247, idem Uricariul tom. III, pag. 40, idem Revista teologică, anul II, pag. 332, 333 și 334, idem pag. 342).

pe Episcopii eparchioți ca, împreună cu Mitropolia și monastirile mai renumite românești, să contribuie cu sume anuale pentru întreținerea școlii. Cursurile se predau numai în românește; 'i numesce profesori, 'i fundează o bibliotecă în care 'și depune multe din cărțile lui și un număr de manuscrise, traduceri de ale sale și ne imprimate, și cari se conservează până azi în acea bibliotecă. Această școală era pôte singura localitate de distracție, pe care foarte adesea o visita, cunoscea copii și 'și făcea o plăcere în a 'i întreba și a 'i privi și în clase și la jocurile lor! De multe ori da, ca un adevărat părinte și fondator, prezente copiilor studenți, fie în bani sau haine, ori cărți, mai ales celor ce se distingeau la învățătură și cântare. Numele său a rămas legendar până astăzi în acea școală și pot dice că trăește încă sub protecția și umbra acestui mare bărbat patriot și neasemănat Păstor; de aceea era destul pentru un absolvent al acei școli a dice: *sunt socolean*, această era identic cu a spune: sunt procopsit la învățătură.

Dar pen!ru ca școlile românești înființate și susținute de el să 'și ajungă scopul și să dea rezultate dorite — dezvoltarea graiului românesc și introducerea limbii naționale și în clasele mai înalte — 'i trebuia oameni capabili și educați, cari să scrie și să traducă din alte limbi cărți valoroase spre a excita gustul către literatura națională. Pentru aceea trâmite cu propriile sale cheltueli mai mulți tineri români pe la Universitățile europene, ca pe frații Asachi și Gh. Seulescu, Scriban etc., stipendiază elevi în Cernăuți și București, la S tu Sava, numai pentru a 'i avea în urmă ca profesori și cultivatori ai științei în românește. (1) Cam pe la 1805, găsim între oamenii literați ce 'l încongiurau și pe Grigorie (renumitul Mitropolit al Valahiei) și Gherontie, lucrând în literatură bisericească, compunând și mai ales traducând și imprimând diferite scrieri, atât în tipografia monastirei Neamțului cât și în Mitropolia de Iași. De la acest timp Mitropolitul Veniamin este vecinic încongiurat de oameni învățați bisericești și civili, cu cari 'și petrecea timpul, în traduceri mai cu sémă și pe cari 'i protegea și le imprima lucrările. Era raza ce încăldea în toți

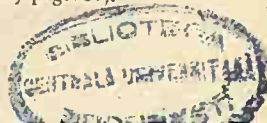
(1) Pe frații Asachi în Italia, pe Seulescu în Hios, pe Scriban Vasile (arhierul Filaret, repausat) la Chiew și pe alții la Athena. Apoi a susținut ca stpendiști studenți la S-tu Sava, în București, și în Cernăuți. (Vezi Istoricul Mitropoliei Moldaviei, pag. 414 și 416.).

darul și emulațiunea spre românism și graiul strămoșesc. Cu drept cuvânt G. Igonie și Gherontie 'i dau încă din acest timp Mitropolitului Veniamin titlul de *ctitor al limbii române* 1).

Pentru că slujbele Dumnezeesci să se serbeze în sfințele locașuri în totă podoba, măreția și imosanța reclamată de simțul nostru religios și de sublimul Dumnezeirei, a luc. at din răspun-terii de a da o dezvoltare cât mai mare școlilor de cântări bisericesci, înființând atât în Mitropolie cât și în Seminarul său din Socola catedre, unde se învață regulat și sistematic psaltichia, dupe sistema nouă, numind și profesori capabili de a paradosi. Acastă îngrijire de predilecție a sa a făcut că în scurt timp serviciul bisericesc în Moldova să ia un avânt din cele mai bine-făcătoare pentru dezvoltarea imnologiei bisericesci și a cânturilor populare naționale și rivalisa, ba chiar mai în urmă întrecea Români prin pompa bisericescă. Constantinopolul. Tot bărbatul dotat cu voce era în giurul Mitropolitului Veniamin; archidiaconi, diaconi, preoți, psalți și ajutători de psalți, toți erau aleși, exercitați și 'ți plăcea să 'i auți—nu te puteai deslipi de serviciul bisericeii Mitropolitane. Cuiend și restul țerei, prin fructele eșite din aceste scoli, a fost inavuțit cu preoți și dascali, cântă eți și pricepuți în ale serviciului bisericesc. Ceea-ce se mai vede încă ca pompă religioasă, ca serviciu măreț, ca cântare atrăgătoare în biserica noastră română, mai cu sémă în partea de sus a țerei, chiar până astăzi, sunt încă reflectul razei timpului Mitropolitului Veniamin. Mult a contribuit la măreția și splendoroa cultului Dumnezeesc, și însuși persoana sa plină de simț religios, impunătoare în rugele sale ce le adresa Ceaoului, umilită și demnă în același timp, simplă, neprihănită, blândă și răbdătoare 2). Cât a luc. at de cu energie la ridicarea Bisericeii naționale, și prin acésta la dezvoltarea simțului patriotic, numai în acest restim. de 5 ani, nu 'i de ajuns con-leiul meu a o descrie și vo. ba mea a o expune! Un singur fapt ar fi suficient de a immortalisa numele cui-va!

1) Ieromonachul Gherontie în prefața de la: „Descrierea Moldovei de Cantemir,” numeșce pe Mitropolitul Veniamin, înfocat rvinitor spre tot folosul de obșce, dar mai alés spre înmulțirea cărților atât bisericesci cât și politicesci. (Consultă A. Vizanti, opera Veniamin Costache, pag. 47).

2) (Consultă documentele Mitropoliei Moldovei.)

133845

Pe la 1806 se ridică nori groși de la Nord și amenință tulburări și preschimbări în văzduh. Rușii uneltesc prin uniți din boerii țerei greci romanisați, de a ponegri meritele sfintului Prelat, cari nu 'i mai dau de acum nici stima, nici atențiunea de mai înainte; ba cei mai mulți 'l calomniau. Rusia și Turcia se înșfacă în rebel la 1808, de aceea, pentru siguranța Rușilor, trebuia a fi înlocuit Mitropolitul Veniamin, dar pentru că această manoperă să aibă aparență canonică, trebuia încă mai de timpuriu subminat Mitropolitul, numai pentru că era neaș român și verde patriot. Pe aceste timpuri Mitropolitul reprezenta țera împ. eună cu boerii, Domnul era spre mazilie; el era dar șeful conducător al românismului, dar sub formă religioasă. În jalba ce preparară câți-va dintre boerii de sânge străin, 'l acusa cam în felul acesta! „că Mitropolitul Moldaviei și cu Episcopii fiind tineri și cu nesciință de învățatură în cele bisericesci, urmază multe ataxii și greșeli, atât în trebile cele duhovnicesci cât și în orânduielele cele politicesci, dupe întâmplările de acum a vremilor. Drept aceea pămêntenii fac cerere către Luminarea sa ca să se rânduiască Exarh asupra acestor Eparhii pre mai sus numitul proin Mitropolit Chiovias, chir Gavriil“..... (Consultă documentele Mitropoliei No. 40). De și boerii mai grei ai țerei din sânge românesc protestéză contra calomnielor printr'un act solemn, ce face onóre neamului nostru, de și enumeră faptele îndeplinite și activitatea Mitropolitului Veniamin, ca mai presus de ori-ce atac, declarând: 1) că serviciile bisericesci și bisericile le-a adus la cea mai mare rânduială și podóbă, care nici o-dată n'a fost; 2) că a îniițat scoli, cari în nici o vreme n'a fost; 3) a tălmăcit cărți și le-a dat la tipar pentru folosul și luminarea neamului nostru; 4) că la tôte afacerile se sârguesce cu rivnă și osârdie, ca un cinstit patriot, ca un adevărat părinte obștec (veđi document. No. 41, archiva Mitrop.). Cu tôte acestea lucrul fiind preparat mai d'inainte, fatalmente Mitropolitul a trebuit să se supună și 'și dea dimisia la 1808, Martie 1, când boerii divaniști, fără voia lor, 'i anunță că i s'a admis ca loc de retragere monastirea Slatina, dupe cererea sa. Adică s'a îndeplinit formalitatea de a putea veni la scaunul Mitropolitan Gavriil Chiovias, român și acesta de neam, ca Exarh peste amênduoé Principatele (veđi document. No. 42). Cu tôte acestea Mitropolitul Veniamin nu s'a dus de la

data demisiei lui, 1808 până la 1812, la Slatina, dupe cum ne spun documentele, ci 'și-a ales loc de petrecere monastirea Neamțului. (Aû beneficiat însă de veniturile monastirei Slatina, cu cari a putut întâmpina cheltuelile imprimatului cărților în monastirea Neamțului și persónei sale).

Retras în monastire, a făcut abnegațiune de sine, 'și-a uitat pentru moment drepturile toiagului păstoresc, a renunțat la egoismul său și a îmbrăcat în totul și forma și realitatea unui simplu monah. Se spune de bătrâni monahi din Mon. Némța că adesea mânca împreună cu obștea,—adică la trapeză cu toți monahii,—ba făcea și ascultare, servind la masă pe călugări. Atâta umilință la un suflet așa de bine-făcător! Ocupația dilnică a sa era cititul și scrisul, traducerea, mai ales din grecește, diferite tratate și opere de ale sântilor Părinți, împreună cu meritosul Grigorie, pentru noi Români, cel Mare, și cu neobositul Gherontie. Toți acești trei erau în acele timpuri—de la 1808—1812—singurele pôte fare ce mai luminau și mai spuneau, prin activitatea lor, pe tăcute însă, că românismul nu va peri, că'i va veni și lui rândul de a respira o-dată aerul dulce și plăcut al libertăței și independenței naționale. Lucraû la desgroparea literaturii, cărței străbune, și imprimaû deosebite lucrări de ale lor. Din acest timp avem mai multe scrieri și traduceri imprimate ca Chiriadromiul, Oroginiul, Viețele sântilor etc. etc.

În fine nóptea négră și inviforată începe a dispărea, dar cu umeditul zilei vede cu durere orî-ce român Ruinele noptei furtunoșe, 'și privesce casa descoperită, jefuită, gólă, ba, spre durerea cea mai mare a familiei române, constată că nici măcar nu 'i-aû lăsat-o întrégă, — o parte din moșia strămoșescă a casei îi este răpită cu violență! *Basarabia ni se luase* la 1812.

Dupe retragerea armatelor rusesci, totul trebuia să intre în starea normală, prin urmare și păstorul prin excelență al patriei trebuia să-și reia locul său. Dacă constatăm că vre-o-dată răsbună orî răsplătesce Dumneđeû suferințele dreptului, apoi nici o-dată nu putem vedea mai clar acéstă bine-facere cerescă, speranța celui nedreptățit realizată, de cât în împrejurarea când a fost chemat Mitropolitul Veniamin din monastirea Neamțului de a-și reocupa scaunul.

Mai întéiu numindu-se Domnitor în Moldova Scarlat Alexan-

dru Calimah la 1812, acesta scrie, în 6 Octombree, Mitropolitului un pitac Domnesc, prin care îl invită a veni la scaunul său; dar mai înainte de îndeplinirea acestei formalități, la 1 Octombree-tôtă boerimea țerei mare și mic, într'o voce unanimă, plini de bucurie că a sosit timpul dorit de a avea iarăși în mijlocul lor pe părintele obștesc, îl rîgă a grăbi venirea sa între ei, prin o epistolă subscrisă de toți și în care iată ce citesc: „Obștea, ca una ce din fapte scie mai înteu a Prea Sântiei Vostre către cele sante mai presus evlavie (care a și câștigat inimile norodului), și desăvêșit cunoscând și sufleteștile daruri a ei arătându-te întru tôte treptele duhovniceștei păstoriei ce ai avut, neuitându-se la paretisis (demisia) ce ai dat, care nici scie, nici cercetéză întêmplările ce au piceinnuit-o, cu cădntă evlavie și cu glas dator, rîgă pe Prea Sântia Vostă să veniți să vê primiți iarăși scaunul, ce dupe cerere și dorința obștei te așteptă“..... Apoi la fine se citesc cuvintele: „ca unul ce ești adevêrat păstor, patriot bun și părinte obștesc.....“ (Act. No. 46, Arhiva Mitropoliei).

Mai mult încă, obștea întrégă a orașului Iași, de la bêtărânel gârbovit de ani până la pruncul de la sinul mamei ce abia scie îngâna câte-va vorbe, chiamă cu foc sufletesc și cu umilință în sinul lor pe părintele și sprijinitorul lor! Daă jalbă la Vodă, a cărei conținut smulge lacrimi și din inima cea mai impietrită....; ei sfêrșesc cu cuvintele: „Ne rugăm să te milostivesci asupra noastră, ca un părinte trupesc și sufletesc, spre a aduce și pe cel duhovnicesc iarăși în scaunul Prea Sântiei Sale al Mitropoliei, pe Prea Sântitul nostru Mitropolit Veniamin, de care duhovnicesc părinte atâta suntem noi doriti, tot norodul spre iarăși al-avea. Cât și de părintesca bunătate a Înălțimei Tale, căci la acêști vreme noi nu cunoscem alt părinte asemenea ca Prea Sântia Sa, om drept, fără prihană și temêtor de Dumneșeu, de care mult să ne bucurăm și să ne veselim; atât de bună venirea Înălțimei Tale, ce de noi mult dorită, și cu mare bucurie așteptată, cât și de Prea Sântia Sa, prea bunul părinte, Mitropolitul nostru, căruia să-I auzim prea doritul glas al fluerului cel păstoresc imperechiat cu nemărginita bunătate“. Și sfêrșesc: „Noi nu avem alt tată și altă mamă cu părinte-că milă și cu durere de inimă....“ (Act. No. 47, Arhiva Mitropoliei).

Iată, D-lor, adevărat triumf și adevărată opinie publică! Dacă cine-va poate să aspire la ceva sublim în lumea acesta, apoi nu poate fi alt mai înalt și mai satisfăcător ostenețelor lui de cât a avea o și triumfală ca a Mitropolitului Veniamin! În urma acestora Veniamin lasă rasa de monah, ia în mână cârja pastorală și se îndreaptă spre Iași. Câte ovațiuni în cale, câtă bucurie în popor de a-și vedea pe blândul lor păstor! Il aduc în triumf; iar la bariera din Păcurari totă suflarea Ieșană, boeri și neguțători, stăpâni și slugi, jidovi, armeni și de totă nația alergă spre a primi pe Părintele obșteșc. De aici până în Mitropolie a fost adus prin cânturi făcute anume de protopsaltii mitropoliei, prin cari îi laudau meritele și declara veselia sərbătorească a obștei, că iarăși le este Părintele lor! Cu toate acestea sufletul marelui patriot era trist, rana din inima lui nu se putea vindeca, când privea peste Prut și-și amintea că s'a pierdut jumătate din țera strămoșească prin răpirea Ba-arabiei. S'a încercat printre boeri, ba și cu Domnitorul, de a reclama și a protesta în contra acestui act plin de totă nedreptatea și arbitrarul, dar n'a putut reuși, pentru că omenii adesea slugăresc mai mult puterea de cât dreptatea (Vezi Codrescu Uricar tom IV).

Să nu uităm că instituțiile începute de Mitropolitul Veniamin, școlile laice și bisericesci, școlile de musică, tipografia, erau acum în ruină, și trebuia a le restatornici său ale face ca din nou. Deci, la 1813, se redeschide seminarul său din Socola, se încep școlile publice, se numesce G. Asachi profesor de inginerie în limba română; cu un cuvânt își indoesce zelul și activitatea sa, așa că până la epoca Eteriei 1821, rezultatele muncii Mitropolitului Veniamin sunt poate cele mai abundente. Toate veniturile mitropoliei erau la dispoziția cărturarilor, în atâta în cât forte adese se întempla ca el să nu aibă nici un ban al său propriu. Se spune de bătrâni, că în multe rânduri cerându-i Mitropolitului Veniamin milă săracii, veduvela și orfanii, și fiind că n'avea câte odată asupra sa începea a plânge și-și dădea haina sa césornicul său săracilor, așa că erau nevoiți ampoliații mitropoliei a-i găsi bani curând spre a-i scote lucrurile! Tot în acest timp a reorganizat seminarul, aducând profesori din Transilvania, pe Pop, Fabian, Ioan Costescu, Ioan Mamfi și alții, a adus la perfecție tipografia, imprimând și scrierile istoricului și Domnito-

rului Cantemir; a adus protopsaltii din Constantinopol, s'a desăvârșit școala de psaltichie prin Petru Lambadarul și Macarie Ieromonahul, etc. Tot în acest timp a intrat în relații și a fost introdus de către șefii Eteriei grecesci în misterele ei, dându-le tot concursul său, de sigur spre a scăpa și el și țera de ei, pentru că trebuiau să se ducă în pământul lor. 1).

Sub el, în presința și cu bine-cuvântarea sa, se începe teatrul românesc, prin el și cu ajutorul său bănesc se imprimă un număr considerabil de cărți românești, el în fine 'și apără legea strămoșească ortodoxă și combate cu energie instalarea unui Episcop Papistaș în Iași. Cu un cuvânt el era Mecenatul românismului renăscând, protectorul științelor, artelor, el sprijinul omenilor cărturari — sub el Sofronie Bărbosul — fost predicator în Constantinopol la Patriarhie — român get beget — detuna ca un alt Massillon de pe anvonul catedralei Metropolitane contra abuzului și arbitrariului. Istoria Moldovei, cu deosebire de la 1803—1840, se resumă saș se identifică cu persoana Mitropolitului Veniamin. Nu există fapt patriotic saș caritabil la care să nu-l găsești în frunte.

Isbucnind Eteria, la ceea-ce nu se aștepta încă Mitropolitul, pentru că nu sosise data destinată, a trebuit din nou ca totă mișcarea literară să se suspende. Mărtea neașteptată a Domnitorului din Valahia a precipitat lucrul. Apoi planul era ca armatele eteriste să trecă repede prin Principate și să se ducă în Grecia, saș măcar peste Dunăre, și acolo să fie teatrul resbelului; iar ai noștri, Români cu Tudor Vladimirescu în frunte, să se declare autonomi și liberi de ori-ce guvernământ străin. Intemplarea însă a adus lucrurile din contra. Austriei nu-i convenea creșterea și desvoltarea Românilor, iar unirea lor nici o-dată. Rusia nu voia a accepta liberarea popórelor din imperiul Tur-

1) Mitropolitul Veniamin, stând în contact amical cu toți Grecii învățați din Moldova, a fost introdus în misterele Eteriei încă de pe la 1805, pentru că el însuși confirmă o societate secretă, în care în realitate se adunau bani pentru Eterie, iar în formă avea menirea unei societăți de ajutor mutual. (Vezi document. mitropoliei, în Arhiva ei. Apoi relațiile lui cu Capodistria, cu Alexandru Ipsilant, cu Mitropolitul Grigorie Irinupoliei etc., toate dovedese că știa foarte bine scopurile conducătorilor revoluției și data începerii. (Vezi documentele din ist. mitropoliei Moldovei din anul 1821).

cesc, de cât cu numele, ori mai propriu a-și schimba stăpânul ori a le incorpora.

Românii însă înțelepți în politica lor, adică oportuniști în ceea ce privește politica țilei, hotărâți însă în principiu de a urmări independența și unitatea lor de rasă, prefera momentat a sta sub suzeranitatea Porței și a se elibera de o cam dată măcar de guvernământul fanariot, de cât a îndura protectoratul Rusiei, dupe care ușor era a-î urma o ocupare perpetuă.

De aceea tótă lumea românească a rămas extasiată și ca prinsă de un tremur nervos, când auți de o-dată că Ipsilante a trecut Prutul și că Eteria a izbucnit. Domnul din Moldova și el fuge în Rusia și lasă guvernământul țerei în mâna Mitropolitului și a boerilor. Dar fiind-că Turcii erau însciințați că Mitropolitul Moldovei era Eterist, de și el în formă protesta și se lepăda, de frică spre a nu fi surprins de armatele turcesce ce veneau în graba cea mai mare spre Iași, dupe ce nimicise pe Eteristi la Galați la 22 Februarie, dupe ce încinge sabia lui Ipsilante în biserica sfinților Trei-Ierarhi, séra spre 23 a anului 1821, când, dupe cum se exprimă el: „fără de legile noastre au încordat arcul Dumnezeștei urgii, și l-au gătit pe el și într'ensul au gătit vasele morței, ca un trăsnet din ceriú a cădút peste nenorocita țera acésta cumplita rěsvrătire a grecilor“..., apoi dupe ce descrie jafurile, miseriile, uciderile și furturile, mai ales din Iași, declară: „Intr'o așa infricoșată privelisce am dat și eú dosul urgiei și am trecut peste hotar într'o căruță próstă, împodobit peste obraz cu un brău de lână și cu o manta nemțescă îmbrăcat și cu o pălărie pe cap. Ticălosul om ce nu-și inclipuesce ca să-și apere viața; și am ales loc de tristă petrecere satul Colincăuți. Fiește care vestire din jalnica patrie 'mí adăoga rană în suflet și párae de lacrimi în ochi... Numai cititul și tălmăcitul cărților 'mí mai dedea prilegiú de puțină alinare“. (Precuvântarea la ist. scripturei Vechiului testament în III volume, imprimată la 1824).

Dupe ce a trecut în Basarabia a cerut permisiunea episcopului locului, și prin el de la Sinodul rusesc și Impăratul de a-î permite să stea la Colincăuți, una din moșiile mitropoliei Moldovei. Peste Prut cât a stat, a purtat fórte regulat corespondența, atât cu boerii fugiți în Cernăuți, cât și cu cei din Iași, ce stau în

relațiunii cu pașa de Ibraila și cu Pórta; apoi cu boerii din Chișinău și în fine cu boerii din țera Muntenescă, cari se refugiase în B. așov cu mitropolitul lor Dionisie 1).

Centrul tuturilor afacerilor politice era figura mărétă a mitropolitului Veniamin. Tot ce făceau patrioții său proiectau să facă, trebuia mai întâi să se consulte cu el, 'i comunicaū tot ce cugetau a face prin agenți secreți, cărora le răspundea cu multă rezervă și prudență, altă-dată chiar enigmatic. Toți îl consideraū ca singurul în stare a ținea unirea între patrioți, cari erau divisați în trei tabere mari. Era plin de experiență și cu mai mare greutate în afară de țeră, de aceea nimica, dar nimica nu s'a făcut în timpul Eteriei fără el. Multe intrigi de partite a sfărâmat, mai ales ale aspiranților la domnie, și mult a contribuit la alegerea de domn țerei în persóna lui *Ión Sandu Sturdza*. Tóte intrigile de partite între boeri, tóte scirile gazetelor europene, opiniile politice asupra țerei din partea Puterilor, ingerințele străine, jafurile și a eteriștilor și a armatelor turcesci, mai ales ale ianicerilor, uciderile, violările, turcirile românilor prin amenințarea iataganului ienicesc, arderile, sclăviile, tóte într'un cuvânt i se raportaū prin Bucșănescu, Isaia arhimandritul, Pabarnicul Enuță și Vornicul Negel, fratele seū etc. (Acéstă corespondență ni s'a păstrat în arhiva Mitropoliei de Iași).

Este de o valóre neprețuită acéstă corespondență particulară, pentru că dă adevărata lumină asupra faptelor timpului și zugrăvesce în chipul cel mai fidel simțul patriotic de care era predominat mitropolitul Veniamin. În acéstă corespondență numai ni se păstrează un număr fórte mare de fapte, pe cari nu le-am putea sci de aiurea, și cari ne istorisesc realitatea terórei înspăimântătoare ce a suferit pământul românesc din cauza Eteriei grecesci! Să notăm că pe timpul năvălirii eteriștilor la Iași și venirea armatei turcesci, serviciile Dumneșcesci din tóte bisericile se suspendase (veđi Documentele Mitropoliei).

Plinindu-și timpul răutatea sa și scapând Români de durere și necaz, a trebuit ca iarăși totul în țeră să se încépă de a-capul. Era tot pustiire, ruină, jaf și nesiguranță; resturile de vaga-

1) Să se consulte tóte relațiile cu mitropolitul de la 1821 până la 1822 Octombrie, existente în arhiva mitropoliei Moldovei.

bonți turci, greci, arnăuți, sârbi și bulgari, de toate națiile, câți au putut a se indosi în munți și monastiri, și au putut scăpa de sabia turcilor, s'au prefăcut în tabere sistematice de tâlhari și bandiți (vezi Documentele Mitropoliei 1).

Dupe ce s'au numit Domni Români în Principate, Ioan Sandul Sturdza în Moldova, pe dată Mitropolitul Veniamin a fost însărcinat de Domnitor dupe cum :ingur ne povesteste că: „Astăzi, 12 Iunie 1822, s'au făcut și nouă cunoscută mila Dumneșcă, că dupe furtuna cea primejditoare de 16 luni mai bine, s'au descoperit înseninarea și ca un angel vestitor de bucurie a venit și nouă carte de la I-a lunei curgătoare, cu vestirea de rânduirea Domnului Moldovei, prea bine cinstitorul de Dumneșcu înălțat

1) Cu această ocazie, mulți dintre străini și pământeni deprinși la arme, dupe evacuarea țerei de armatele turcești, ne mai voind a pune mâna de eorneli plugului, au creșut mai ușor arta haiducească și așa s'au format în grupe mai mulți din foștii Eteriști, și au format bande de hoști. Intre haiduceii timpului acestuia, întâlnim și pe cunoscutul bandit Petrarul, pe care prindându-l poterile formate în totă țera spre a stârpi tâlhăriile și a restabili siguranța publică, întâlnim și pe Petrarul prins și condamnat la spânzurătoare. Dupe o veche datină și la noi la Români, Domnitorul ierta de pedepsă pe condamnat dacă intervinea Mitropolitul țerei, sau și ver-o fată care să declare că îl ia de bărbat. Cu Petrarul se întâmplă așa: Mitropolitul Veniamin îl cere de la Sturdza și Domnul îl grațiază de moarte și îl dă. Atunci Mitropolitul Veniamin spre a putea excita și aprinde în Petrarul simțul de umanitate și de moralitate și a-l reface din tâlhar în om onest, îl ia pe lângă sine, îl face comis, ba încă și perdegiul său, așa că cine venea dintre boeri spre a-l visita pe Mitropolitul și dădea cu ochii, la ușa Mitropolitului, de Petrarul, rămânea uimit și încremenit de spaimă. Dar Mitropolitul curând se adresa către vizitatorul său și îi dicea: „nu te teme, arhon, că acum Petrarul este fiul meu.“ Cu totă încercarea Mitropolitului, natura stricată a Petrarului nu s'a îmbunătățit. Intr'o bună dimineață, când Mitropolitul Veniamin pleca spre Monastirea Slatina și luase și pe Petrarul cu el ca comis, fiind timpul de primă-veră și eșind la câmpul larg și la codri înverșiți, se dice că Petrarul apropiindu-se de ferestra caretel, adresă Mitropolitului cuvintele: „Rămâi sănătos“ Inalt Prea Sfințite, dădu pîntenii calului său aprig și voinic și se îndreptă spre codri, de unde nu-l mai vădu nimeni, de cât în spânzurătoare. Când a fost prins și a doua-ora, pentru că era terorea străinilor și mai ales a jidovilor, au fost executat. Se dice că Mitropolitul Veniamin l'a cerut și a doua-ora de la Vodă, dar n'a reușit, pentru că boerii cu toții au pretins a fi spânzurat spre a scăpa de terorea lui.

Ioan Sandu Sturdza V. V. dintre boerii Patriei noastre, înoindu-se și acest prononțion al ei care mai de două vécuri era pierdut.“ (Insemnarea la pag. 348, tom. I a Istoriei Scripturei Vechiului testament, Iași 1824).

Mitropolitul Veniamin însă întârzie de a se reintórce la scaun, pentru că voia a regula cestiunea averilor Mitropoliei Moldovei ce avea în Basarabia; poporul însă nerăbdător, îl rógă și îl reclamă chiar de la Domnitor, dau alarmă la Vodă, și cer cu insistență a le aduce între ei pe milosul și darnicul lor părinte, pe protectorul nevoieșilor.

Pentru ca acesta a duoa invitație să aibă o mai mare influență asupra nobilului său suflet, (strigătul unanim al poporului,) Domnitorul îi alăturază și jalba obștei tégului Iași, scrisă de toate breslele, cari cereau cu căldură Mitropolitului să vină în mijlocul lor, la scaunul său.

În fine Mitropolitul Veniamin se reintórce la Iași în tóamna anului 1822. De acum lucră în unire cu Domnitorul țerei, Ioan Sandu Sturdza, cu care ara amic intim încă înainte de a fi Domn, și pe care în multe impregiurări îl ajutase. Cea înteu trebă ce au pus améndoii la cale a fost înlocuirea Egumenilor greci de pe la monastirile duse închinat cu Egumenii români. La săvêrșirea acestui fapt a contribuit mult și convingerea Porței că banii din veniturile acestor monastiri au alimentat puternic mișcarea Eteriei. Dupe aceea o nouă organizare a țerei a înlăturat pe străini numindu-se numai români. Iar Mitropolitul în special alina prin daruri și mile suferințele poporului ce îndurase într'un mod barbar și nemilostiv furtul și jaful Eteriștilor; terórea, cuțitul, sabia, uciderile, urgia și spaima Ienicerilor și a armatei turcesci destrăbălate. S'ar putea aplica fórté nemerit versurile lui Virgil Eneid, (cart. III-a, vers. 2.) *Et campos ubi Troja fuit*, la ruina în care a lăsat țera românilor Eteria.

Sunt fórté pătrundétóre de inimă, sfâșietóre chiar aflarea și împărțirea unora din lucruri furate de Eteriști și Ieniceri, și dintre cari unele reluându-se de la jefuitoři, când au eșit din oraș și depuse spre păstrare în biserica Mitropoliei Stratania. (Veđi Documentele Mitropolitiei Moldovei din 1821). De la finele secolului trecut biserica Stratania, vechea Mitropolie zidită de Anastasia, Dómna lui Ioan Duca, era crăpată de cutremur și descope-

rită prin ardere și cu totul deteriorată, așa că la 1821 a putut fi foarte potrivită de a servi pentru magazinul său de depozit al lucrurilor furate, pentru că era asigurată de jaf. Aici se aduna poporul de totă mâna dîlnic spre a-și cunoaște și a-și relua măcar unele din obiecte ce i s'a putut scăpa de foc și furt.

Curînd Mitropolitul vîdînd trista stare a tuturor instituțiilor sale, productul ostenelelor timpului trecut, în ruină și paralizate de viforul ispitelor la cari a fost expus, s'a cugetat a le restaura, de și acum era foarte greu. Profesorii greci fugise, cei români se retrăsese în munți și monastiri, elevii se împrăstiesc pe la casele părintesci, tipografia i se distruse, oamenii literați fugise fie-care unde putu a-și găsi adăpost și a-și asigura viața. Moldova și mai ales orașele și capitala Iașul erau pustii de oameni. Cu totă această stare de jale, Mitropolitul se încurajază, chiamă pe refugiați din nou în jurul său, pe mare și mic, pe boeri și pămîntenii, și-i invită prin sfatul său impunător și creșt de a-și relua fie-care activitatea sa.

Spre a putea mulțami dupe vrednicie lui Dumnezeu că a scăpat țera și din această cumplită urgie, a conceput planul împreună cu Domnitorul țerei de a rădica din temelie o catedrală măreță și frumoasă, care să fie în adevăr fala neamului românesc și o jertfă plăcută lui Dumnezeu! Am întălnit notițe de un plan de catedrală încă de pe la 1826, făcut dupe modelul bisericii Santei Sofii din Constantinopol. (Veđi Documentele din archiva Mitropoliei).

Ideia dar de a zidi o nouă catedrală metropolitană prinde rădăcinii în sufletul nemuritorului Veniamin și a Domnitorului român Ioan Sandu Sturdza. De aceea la 8 August 1826 se dă un hrisov prin care Domnul și Mitropolitul fac apel la totă boerimea și suflarea românescă, de a contribui fie-care dupe putință spre a se zidi o altă nouă Mitropolie, „căci cele duoé în cari astăzi se mărginesc această sfîntă Mitropolie sunt pe lângă vechime mici și stricate.“

Spre a se putea realiza cu urgență planul, însuși Domnul contribuie cu suma colosală pe atunci de 83.995 lei, adică cu jumătatea sumei totale. Pe cînd se realiza acest plan prin contribuții bene vole, pe cînd Mitropolitul își aduna în giurul său ca cloșca puii săi sub aripă și a-și relua avîntul spre dezvoltarea activității

naționale, *fatalitate și iar fatalitate!* Vremile din nou iarăși se înăspresc. Nordul Europei se posomorăsc, și neliniscea, nesiguranța predomină din nou sufletele Românilor și ast-fel toate proiectele sunt paralizate în începutul lor.

Ocupația rusescă iarăși, învrăjbirii între nerode, învrăjbirii între cetăți, învrăjbirii între cei de un neam !

Domnitorul român este mazilit și o administrație rusescă de la 1828 până la 1833 este stăpână pe destinele Românilor ! Iarăși nenorociri, iarăși persecuții, iarăși refugiați și chiar exilări. Țăra Românilor ia fisionomie rusescă. Angarii nesfirșite, biruri înmulțite, silnicii câte-și poate mintea închipui, lipsă, fomete, bóle și chiar ciurma distrugătoare au sfâșiat cu necruțare pământul românesc. Dar de astă dată Mitropolitul Veniamin nu-și părăsesce scaunul, ci îndură cu bărbăție, ca un părinte comun, necazul și neajunsurile timpului ! De la 1822, când s'a întors de la Colincăuți și până la 1833 a lucrat pentru biserică și școlă cu aceeași ardore și devotament de care era inspirat de la început; dar fructul muncii sale este foarte mult întrerupt, paralizat chiar de împregiurări; de aceea cred că au trecut puține zile când să nu fi vârsat șiruri de lacrimi, privind la nestatornicia și nenorocirea patriei sale.

Cu toate greutățile, avem și din acest timp foarte multe imprimări cu caracter bisericesc și național, unele ale sale, altele ale altora.

Mitropolitul Veniamin protegia și contribuia cu bani nu numai pentru desgroparea literaturii naționale, dar și acelei antice romane și mai ales grece. Așa a subvenționat bărbați erudiți ca pe Vardalah, Lévide și alții spre a comenta și publica seria operelor sântilor părinți ai bisericii ortodoxe.

Trecând și de astă dată furtuna și atmosfera politică liniștindu-se și cu modul acea făcându-se lumină clară pe orizontele plăcut al țării noastre bântuit de atâtea dezastre, Mitropolitul Veniamin revine din nou asupra ideii sale de a ridica cu propria sa cheltuială o nouă catedrală Mitropoliei Moldovei, pe locul vechei biserici metropolitane Stratenia. De astă dată, ajutându-i Dumnezeu, ideea devine realitate. În 1833, la 3 Iunie, pune prima piatră fundamentală a edificiului ce stă astăzi măreț spre fa și lauda Românilor. Venind toate cele politice la loc, se numesc

iarăși Domn pământean, la 1833, Mihail Sturdza și împreună cu el Mitropolitul Veniamin conlucra la consolidarea învățământului național, ca suflet a acelor bărbați patrioți ce l-au secundat; contribuie la înființarea Academiei Mihailenă, ce ramplasa ori înlocuia Academia greacă, dezvoltă școala din Trei-Ierarhi a lui Vasile Lupu, reorganizează Seminarul din monastirea Socola și înființează mai multe școli ținutale în diferite orașe ale țerei, îmbogățește tipografia și tipărește neîntrerupt o serie de scrieri românești. Tote aceste institute, ce-și au ființa lor până astăzi, exceptând tipografia, își datoresc existența lor acestui mare prelat și exemplar patriot.

Să nu uităm că și de la 1828 până la 1833 tot el a fost centrul și sufletul patrioților, ca și de la 1821—1823.

În fine continuă în pace și liniște păstoria sa și sprijinirea Bisericii și țerei până la 1842, Ghenarie în 28, când își dă demisia sa pentru tot-déuna și se retrage spre liniște și petrecerea restului vieței sale la monastirea Slatina. Impresia ce a făcut în tot poporul vestea, ce s'a transmis ca un fulger, ne-o descrie foarte fidel un contemporan N. Istrati: „În mijlocul acestor indeletniciri a arhipăstorit Veniamin până la 28 Ianuarie 1842, când din cuvinte încă publicului necunoscute, dându-și demisia se retrase la monastirea Slatina. Câtă însemnătate și înfuriere avea Veniamin în țera aș vedeat cursul a trei zile, în cari a împățit bine-cuvântarea de pe urmă la fiii sufletesci. Nu era boer, ori văduvă, ori mi er căruia să nu fi fost Veniamin botezător, cununător, ajutor sau bine făcător; de accia trei zile un rîu de ómeni treceau necurmat prin apartamentele sale, udând mâna bine cuvântătoare cu lacrimi de durere și de recunoștință. Retragerea sa era un eveniment, și îngrijindu-se de o demonstrație a poporului, s'a luat măsură ca să purcé lá din Iași nóptea. Mult a umat pelerinagiul cre tincioșilor la Slatina, cari au cercetat pe proin Mitropolitul carele nu continea ca și mai înainte a împărți bani, până și st.acele sale între acei ce le cereau, și 'și-a consfințit timpul său la rugăciuni și scrieri”.

De și de o constituție sănătoasă, totuși clima cea aspră a munților, viața lui schimbată și în anii înaintată, s'a încheiat pe pământ la 18 Decembrie 1846, și-a dat sfântul său suflet în brațele inbitului său arhidiacon Meletie Istrate, atunci arhimandrit și

egumen monastirei Slatina, pentru că Mitropolitul Veniamin înainte de mórtea sa îmbrăcase schima de megaloschim saŭ pu-
stnic și era sub ascultare.

În testamentul său, care este unic, cap de operă în felul său, se citește ultima implorare a ceriului ce o face cu durere de inimă pentru neamul său: . . . „Așa dar și eŭ smeritul și păcătoșul, fostul Mitropolit al Moldovei Veniamin Costache, supus fiind ca om legei muritorilor, și prin urmare în fiește-carele minut așteptându-mi mutarea din lumea acéstă vremelnică și amăgitoare, din adâncul inimei, cu nevrednicie strig către Domnul: Să se reverse îndurarea sa asupra acestei creștine țeri, să fie neadormitul său ochiŭ în totă vremea priveghetor ca să împărătescă în voia sa, să sporéscă dragostea aprópelui și să înfloréscă creștinătatea spre mântuirea ómenilor și spre lauda lui. Auđi-mi milostivul Dumneđeŭ ruga mea, nu întórce fața ta de la mine Mi-
lostiv în totă viața lui, de și a dispus de sume colosale, n'a avut la mórtea lui nici măcar o sumușóră pentru a fi îngropat; de aceea obligă prin testament pe Meletie Istrate a'l înmormenta: „Fiind-că nu am nici o avere saŭ bani din care să se pótă întem-
pina grijele trebuítóre, dupe rânduiala bisericei, pentru mult pă-
cătoșul meu suflet, las asupra fiului meu Meletie Istrate ceasor-
nicul din sin ce 'l-am lângă mine de aur cu duoé lanțuri iarășî de
aur. . . .“

Memoria veterum renovandum

Acesta-i Mitropolitul Veniamin, tip de prelat în Biserica lui Christos, model de păstor național, vrednic servitor, milostiv, îndurat și lesne ertător!

Exemplu de Român!

Trăiască Majestăților lor Regele nostru Carol I și Regina noastră Elisabeta!

Trăiască Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit și Primat al României Iosif Gheorghian!

Trăiască D. Ministru de culte și instrucțiune publică D. D. A. Sturdza!

Trăiască corpul profesoral al Seminarului!

Citirea acestei disertațiuni a produs în întreg auditorul o viue emoțiune, și D. ministru Sturdza a mulțămît D-lui Erbicénu prin următoarele cuvinte :

*Prea Sântiți Părinți,
Onorați auditori,*

Cred că și D-vastră ca și mine sunteți adânc mișcați de cuvântarea D-lui profesor Erbicénu, și că încuviințați să mă fac ecoul acestei emoțiuni, mulțămind D-sale călduros pentru această cuvântare.

Cred, tot-d'o-dată, că simțim iarăși cu toții necesitatea de a ne lămuri, pentru ce cuvântarea D-lui Erbicénu a atins atât de mult inimile noastre. Necesitatea acestei lămuriri este chiar o datorie sufletescă, fiind-că e bine să clarificăm în noi simțiminte înalte, când ele se produc, pentru a le înfige adânc și a le întări puternic în sufletele noastre.

Voi încerca să fac această lămurire în puține cuvinte.

D. Erbicénu a desfășurat dinaintea noastră tabloul adevărat și viu al miseriilor, al umilințelor, al pericolelor prin cari patria noastră a trecut, și cât era atunci de greu, pentru bărbatul cel mai pregătit și mai decis, a lucra și a făptui pentru țeră și instituțiunile ei.

Când am auzit pe D. Erbicénu înșirând unul dupe altul evenimentele patriei din ântâia jumătate a secolului actual cu elocința străbătătoare a adevărului, un fior rece ne-a pătruns pe toți. Transportându-ne pe acele timpuri, fie-care ne întrebam : cum aș mai putut părinții noștri trăi și suferi fără a-și perde speranța, că va veni o-dată ziua mântuirii și pentru noi ? Dar fiecare diceam tot-d'o-dată : Ce caractere admirabil oțelite, în cât nimic nu putea nici să-l atingă, nici să-l încovăie, și ne vedeam pătrunși de o duiosă recunoștință către acei bărbați, cari aș purtat o viață plină de abnegațiune și plină de curagiū, pentru a nu desnădăjdui și a sta în picioare, credincioși țerei, credincioși poporului, credincioși neamului, credincioși serviciului lor.

Mare ne apare figura Mitropolitului Veniamin, când el, arhipăstorul iubit și venerat al țerei, fuge într'o cărucioră, schimbat în alte haine, și ducând cu densus numai cărțile bisericesci, cu a

cărora prelucrare el se mângâia și cu a căroră publicare el spera să întărească în credință pe turma sa cea cuvântătoare. Mare ne apare figura acestui sfânt bărbat, de câte ori îl vedem în marea furtunosă a greutăților, ce se grămădeau și se măreau necurmat, înotând ca un vitez, cu inimă tare și cu sufletul senin, pentru a eși la liman, spre a aduna iarăși în giurul său pe compatrioții săi, împrăștiati de vijelie, dar cari în mijlocul ei se uita numai spre densusul ca la singura stea luitoare.

Stăm plini de mirare la istorisirea faptelor petrecute la noi înainte de 50 de ani, și ne întrebăm: cum de patria noastră n'a perit cu noi cu toții, cum ea a putut străbate atâtea greutăți, învinge atâtea pericole, și ajunge în fine la pozițiunea de astăzi, încongiurată de respectul și increderea lumii întregi, la pozițiunea de astăzi, la a cărei realizare nici nu visa măcar lupătorii de atunci!

Stăm plini de mirare și ne întrebăm: cum s'a putut săvârși acest lucru de un popor mic, greu atins de săgețile inveninate ale inamicilor săi și slăbănogit de multe și crâncene lupte. La această întrebare nu e alt răspuns, de cât un răspuns creștinesc: Numai îndurarea și puterea lui Dumnezeu au săvârșit această minune, când el a vădit suferințele poporului și credința bărbaților cari 'l conduceau. Când privim lucrurile ast-fel, atunci înțelegem desperarea strigătului acelor cetățeni, cari de 2 ori au chemat pe mitropolitul Veniamin să și reia scaunul arhipăstoresc, de unde-l isgonise urgia, ce se revărsase sub diferite chipuri asupra țerei. Acest strigăt și astăzi e pătrunzător pentru noi. De aceea lacrimi s'au ivit în ochii noștri, când am auzit cum mitropolitul, mâhnit și amărât, și-a luat de la mic și de la mare, de la sărac și de la bogat, ziua bună, pentru a se retrage, el, cel mai puternic și cel mai venerat Chiriarh al Moldovei, ca un simplu călugăr în fundul munților, punându-se acolo sub ascultarea unuia din ucenicii săi, dând ast-fel tuturor, celor ce trăiau atunci și celor ce trăiesc astăzi, un exemplu mare și admirabil de lipsă de mândrie omenescă, un exemplu mare și admirabil de abnegațiune creștinescă.

Am fost mișcați de cuvântarea D-lui Erbicenu pentru că D-sa în mod simplu, dar adevărat, a desfășurat dinaintea noastră tra-

gedia trecutului nostru, în care Mitropolitul Veniamin era întîia și mărêța figură.

Am fost adânc mișcați de acea cuvîntare, pentru că la imaginea trecutului se arăta cugetărei năstre imaginea prezentului, și ca plină de grele încercări și ca incongiurată de mari pericole.

Atunci, în întîia jumătate a secolului actual și până mai târziu, înainte în a doua lui jumătate, stam striviți și umiliți de inamicii noștri. Pașii și generali străini dispuneau de sôrta noastră. Părea că orî-ce resuflare liberă, proprie a noastră, încetase. Eram ca niște desmoșteniți, cari băteau ca cerșetorii la ușile străine, cerșind ce era necontestat, dreptul nostru, cerșind să nu mai fim jefuiți și călcați în piciore, să fim lăsați în pace ca să ne căutăm noi înșine de trebile năstre.

Astăzi stăm în piciore, dezvoltându-ne într-o tôte dupe priceperea noastră, stăpâni pe destinele năstre, necesari echilibrului și păceii europene, necesari în neatárnarea și independința noastră, dezvoltărei culturale ale Orientului european, respectați de cei mari, priviți cu încredere de toți.

Ieri eram necunoscuți și neînsemnați, astăzi suntem cunoscuți și avem o însemnătate. Ieri sôrta noastră atârna de sôrta altuia, astăzi atárnăm de noi înșine. Dar tocmai de aceea, pentru că avem o însemnătate, pericolele de astăzi nu pot fi mai mici de cât cele de ieri, și trebuie să ne pregătim pentru a le putea învinge și pe dănele.

Astăzi se aplică la noi, mai mult decăt orî și când ăicătorea populară: Cum ți-i așterne, așa te vei culca.

Cum trebuie să ne așternem ?

Așternutul popórelor constă din duoă pături, una a prezentului și alta a viitorului.

Pătura prezentului e formată de tótă acea activitate, care se ține de bunurile materiale. În cele ale Statului voiți aminti — căile ferate și șoselele, posta și telegraful, finanțele Statului și instituțiile de credit, administrațiunea și justiția.

Pătura viitorului e formată de cele duoă mari instituțiuni de Stat — de biserică și de scólă.

Biserica și scólă pregătesc viitorul țerilor și popórelor. Ele forméză generațiunile viitoare, întărindu-le inimile pentru a nu se abate din calea adevărului și a virtuței, oțelindu-le voințele

spre gândiri și fapte bune. Ele formeză cetățenii viguroși, patrioți, gata a se jertfi pentru binele comun, gata a lupta din convingere și cu curajiu pentru apărarea căminului părintesc.

De aceea trebuie ca cu toții — cetățenii și guvern, învățătorii și elevii — să punem totă stăruința pentru ca biserica și școala să fie la înălțimea lor. E o necesitate a asigurării viitorului nostru ca școala românească să fie în adevăr și în realitate ca școlile țerilor celor mai culte.

Acii trebuie să fie punctul cardinal al năzuințelor noastre. Nu e de ajuns a ne pregăti pentru present, trebuie să lucrăm ast-fel, ca viitorul să nu pericliteze munca celor cari nu mai sunt printre noi, munca noastră proprie.

În nenorocirii omul se întăresce. La amintirea lor și a silințelor ce și-a dat pentru a scăpa de dănsese el se îmbărbătează.

Acesta este simțimentul care l-a produs în noi cuvântarea D-lui Erbicénu.

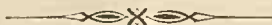
Fie ca prin biserică și prin școlă să ajungem și noi, ori cât de mici suntem, a fi tari prin simțirile înalte, dezvoltate binelui, închinat patriei ce ne unece pe toți în munca comună a îndeplinirii consciințose și credințose a datoriilor noastre pentru dănsa; să fim tari prin aceste simțiminte și faptele cari vor decurge dintr'ensele, pentru ca să putem exclama și noi precum a făcut-o mai deunăđi un mare om de Stat, dicénd: Nu mă tem de nimeni de cât de Dumneđeu, căci în contra ómenilor am virtutea și devotamentul întregii națiunii, care la ora pericolului va sta ca un singur om pentru a apăra mărirea și țaria patriei.

Acesta e țelul spre care numai biserica și școala ne póte conduce. Tóte năzuințele noastre trebuie să tindă ca ele să ne asigure cetatea cea tare și neinvincibilă a inimilor noastre.

Dupe terminarea acestor discursuri, s'au ridicat tuasuri căldurose în sănătatea M.M. L.L. Regelui și Reginei, a I. P. S. S. Mitropolit Primat, a Președintelui consiliului Ion C. Brătianu, a Ministrului de culte și de instrucțiune Dimitrie Sturdza.

D. deputat Vilner a felicitat pe Prea Sântitul Director al seminarului pentru buna îngrijire ce pune la

desvoltarea acestei scoli. In fine D. profesor Georgian
a mulțămît D-lui Ministru de culte și instrucțiune, in
numele corpului profesoral al seminariului, pentru bu-
na-voință ce a avut nu numai de a asista, ci de a lua o
parte de inimă la acéstă serbare scolară și religiósă.

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
2017

